

Nr 195.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar; given Stockholms slott den 4 april 1952.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag angående ändring i lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar.

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I syfte att skapa ökade garantier för att revisionsarbetet inom understödsföreningarna bedrives på ett tillfredsställande sätt föreslås i propositionen, att vederbörande statliga tillsynsmyndighet tillerkännes rätt att i varje understödsförening förordna en revisor att med övriga revisorer delta i granskningen av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper. Sålunda förordnad revisor skall enligt förslaget äga uppbära arvode av föreningen med belopp, som tillsynsmyndigheten bestämmer.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar.

Härigenom förordnas, att 30, 77, 86, 87 och 89 §§ lagen den 24 mars 1938 om understödsföreningar skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

30 §.

Styrelsens förvaltning — — — — — två revisorer.

Revisorerna väljas — — — — — sätt utses.

Till revisor — — — — — styrelseledamots tjänst.

Den tid — — — — — utsett honom.

Avgår av — — — — — ny revisor.

Då revisor eller revisorssuppleant utsetts, skall anmälan härom ofördröjligen göras hos tillsynsmyndigheten genom styrelsens försorg, om han valts å föreningssammanträde, och eljest av den som tillsatt honom. Tillsynsmyndigheten äger meddela närmare föreskrifter rörande innehållet i anmälan, som avses i detta stycke.

Angående revisor, som förordnas av tillsynsmyndigheten, stadgas i 77 §.

77 §.

Det åligger — — — — — under året.

Finner tillsynsmyndigheten — — — — — av styrelsen.

Styrelsen vare — — — — — till föreningssammanträde.

Tillsynsmyndigheten äger förordna en revisor att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper. Sådant uppdrag må när som helst återkallas. Revisor, som

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

förordnats enligt detta stycke, skall ställa sig till efterrättelse de föreskrifter tillsynsmyndigheten meddelar. Revisorn äger av föreningen uppbara arvode med belopp, som bestämmas av tillsynsmyndigheten.

86 §.

Med dagsböter straffes

1) styrelseledamot eller annan, som vid anmälan för registrering mot bättre vetande meddelar oriktig uppgift;

2) styrelseledamot eller likvidator, där han mot bättre vetande i handling, som framlägges å föreningssammanträde eller jämlikt bestämmelserna i 77 § ingives till tillsynsmyndigheten, rörande föreningens angelägenheter meddelar oriktig uppgift;

3) styrelseledamot, där han uppsåtligen använder någon föreningens tillgång för ett annat ändamål än det, för vilket samma tillgång är avsedd;

4) revisor, där han i berättelse eller annan handling, som framlägges å föreningssammanträde, mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift rörande föreningens angelägenheter eller uppsåtligen underlåter att göra anmärkning mot dylik uppgift i handling, som av honom granskats;

5) där försäkringsteknisk utredning, som jämlikt 7 § fjärde stycket vid 4) eller 15 § ingivits till tillsynsmyndigheten, är oriktig, den som mot bättre vetande upprättat utredningen eller med vetskap om dess oriktighet ingivit densamma.

Ej må — — — — — strängare straff.

Med dagsböter straffes

1) styrelseledamot eller annan, som vid anmälan för registrering eller anmälan jämlikt 30 § sjätte stycket mot bättre vetande meddelar oriktig uppgift;

2) styrelseledamot eller likvidator, där han mot bättre vetande i handling, som framlägges å föreningssammanträde eller jämlikt bestämmelserna i 77 § ingives till tillsynsmyndigheten, rörande föreningens angelägenheter meddelar oriktig uppgift;

3) styrelseledamot, där han uppsåtligen använder någon föreningens tillgång för ett annat ändamål än det, för vilket samma tillgång är avsedd;

4) revisor, där han i berättelse eller annan handling, som framlägges å föreningssammanträde, mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift rörande föreningens angelägenheter eller uppsåtligen underlåter att göra anmärkning mot dylik uppgift i handling, som av honom granskats;

5) där försäkringsteknisk utredning, som jämlikt 7 § fjärde stycket vid 4) eller 15 § ingivits till tillsynsmyndigheten, är oriktig, den som mot bättre vetande upprättat utredningen eller med vetskap om dess oriktighet ingivit densamma.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

87 §.

Åsidosättes föreskrift, som är meddelad i 15 § första stycket, 20 § sista stycket, 31 § första stycket, 34 § sista stycket, 44 § första eller tredje stycket, 47 § andra stycket, 64 § första stycket eller 77 §, eller underlåter förening, som erhållit föreläggande enligt 15 § andra stycket, att ställa sig föreläggandet till efterrättelse, straffes den försumlige med böter från och med fem till och med trehundra kronor.

Samma lag — — — — — 61 § åligger.

Förseelse mot — — — — — medlem därav.

Åsidosättes föreskrift, som är meddelad i 15 § första stycket, 20 § sista stycket, 30 § sjätte stycket, 31 § första stycket, 34 § sista stycket, 44 § första eller tredje stycket, 47 § andra stycket, 64 § första stycket eller 77 § första, andra eller tredje stycket, eller underlåter förening, som erhållit föreläggande enligt 15 § andra stycket, att ställa sig föreläggandet till efterrättelse, straffes den försumlige med böter från och med fem till och med trehundra kronor.

89 §.

Försummelse att enligt bestämmelse i denna lag göra anmälan för registrering eller att göra anmälan, som är föreskriven i 47 § andra stycket, eller att underställa tillsynsmyndigheten beslut, som i 43 § andra stycket sägs, eller att till tillsynsmyndigheten ingiva någon av de i 15 § första och andra styckena samt 77 § omförmälda handlingarna skall åtalas vid allmän underrätt i den ort, där föreningens styrelse enligt stadgarna har sitt säte.

Försummelse att enligt bestämmelse i denna lag göra anmälan för registrering eller att göra anmälan, som är föreskriven i 30 § sjätte stycket eller 47 § andra stycket, eller att underställa tillsynsmyndigheten beslut, som i 43 § andra stycket sägs, eller att till tillsynsmyndigheten ingiva någon av de i 15 § första och andra styckena samt 77 § omförmälda handlingarna skall åtalas vid allmän underrätt i den ort, där föreningens styrelse enligt stadgarna har sitt säte.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1952.

Utdrag ur protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 mars 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, fråga om *ändrade bestämmelser rörande revision i understödsföreningar* samt anför.

Inledning.

Såsom framgår av propositionen nr 35 till årets riksdag, har pensionsstyrelsen — tillsynsmyndighet för flertalet understödsföreningar — den 21 december 1951 framlagt ett förslag till vissa ändringar i 1938 års lag om understödsföreningar. Förslaget syftar till att skapa ökade garantier för att revisionsarbetet inom understödsföreningarna bedrivs på ett tillfredsställande sätt. Vid förslagets uppgörande har pensionsstyrelsen strävat efter att anpassa lagens bestämmelser om revision till motsvarande stadganden i 1951 års lag om ekonomiska föreningar.

Över pensionsstyrelsens förslag ha efter remiss yttranden avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen, försäkringsinspektionen, Understödsföreningarnas riksförbund, Svenska sjukkassee förbundet, De fria sjukkasornas förbund, De erkända arbetslöshetskassornas samorganisation, Svenska revisors-samfundet och Föreningen auktoriserade revisorer.

Jag anhåller nu att få lämna en närmare redogörelse för detta ärende.

Gällande bestämmelser.

Enligt 1 § *lagen den 24 mars 1938 om understödsföreningar* (nr 96; ändr. 457/1942, 190/1945 och 854/1946) förstås med understödsförening en sådan förening för inbördes bistånd som avser att utan affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse idka verksamhet, vilken är att hänföra till personförsäkring. Som exempel på föreningar med dylik verksamhet angivas i paragrafen föreningar, som 1) bereda medlem pension efter avgång från tjänst, efter uppnående av viss ålder eller vid bestående förlust eller ned-

sättning av arbetsförmågan (invaliditet), 2) vid medlems död utbetala ett kapitalbelopp till bestridande av kostnaderna för hans begravning eller såsom understöd åt hans familj eller särskilt insatt förmånstagare, 3) meddela pension åt avliden medlems änka eller barn, 4) bereda sjukhjälp eller moderskapshjälp, samt 5) bereda understöd vid arbetslöshet. Till understödsförening räknas dock, enligt 90 §, icke anstalt, för vars utfästelser av understöd staten eller kommun är ansvarig, eller sådan pensionskassa för personer i offentlig tjänst, som av Konungen förklarats undantagen från lagens tillämpning, eller fackförening, fackförbund eller annan liknande förening för vårdande av yrkesangelägenheter av anledning att den lämnar understöd vid arbetslöshet.

Enligt 2 och 67 §§ skola samtliga understödsföreningar registreras hos och stå under tillsyn av en tillsynsmyndighet, som beträffande varje grupp av föreningar med likartad verksamhet skall vara gemensam för hela riket. Jämlikt 1 § *kungörelsen den 8 november 1912 (nr 304) angående tillsyn å understödsföreningar m. m.* i dess lydelse enligt kungörelse den 19 september 1947 (nr 670) är arbetsmarknadsstyrelsen tillsynsmyndighet för föreningar, som uteslutande avse att bereda understöd vid arbetslöshet, och pensionsstyrelsen tillsynsmyndighet för övriga föreningar.

För varje understödsförening skall enligt 20 § i lagen finnas en styrelse, bestående av en eller flera ledamöter. Styrelsen förvaltar föreningens angelägenheter. Den väljes av föreningsmedlemmarna på föreningsssammanträde, såvida ej i stadgarna bestämts, att styrelsen eller ledamot därav skall utses på annat sätt.

Bestämmelser om revision finnas i lagens 30—32 §§, vilka ha följande lydelse.

30 §.

Styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper skola granskas av minst två revisorer.

Revisorerna väljas å föreningsssammanträde; dock må i stadgarna kunna bestämmas, att revisorer skola på annat sätt utses.

Till revisor må ej utses den, som är i föreningens eller styrelseledamots tjänst.

Den tid, för vilken revisor utses, må ej utgå före nästa ordinarie sammanträde, vid vilket revisorernas berättelse framlägges, och ej omfatta längre tid än fyra år. Revisor må, ändå att den tid, för vilken han blivit utsedd, ej gått till ända, skiljas från uppdraget genom beslut av den, som utsett honom.

Avgår av föreningen vald revisor, innan den tid, för vilken han blivit vald, gått till ända, och finnes ej suppleant, åligger det styrelsen att ofördröjligen föranstalta om val av ny revisor.

31 §.

Styrelsen skall bereda revisor tillfälle att när som helst inventera föreningens kassa och övriga tillgångar samt granska föreningens alla böcker,

räkenskaper och andra handlingar; och må av revisor begärd upplysning angående förvaltningen ej av styrelsen förvägras.

Vid fullgörande av sitt uppdrag hava revisorerna att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som av föreningen meddelas, och ej avse inskränkning i deras i lag stadgade befogenhet eller eljest strida mot lag eller författning eller mot föreningens stadgar.

Revisorerna skola över granskningen avgiva en av dem underskriven berättelse, som, efter det styrelsen lämnats tillfälle att taga del av densamma, skall jämte styrelsens förvaltningsberättelse framläggas å det i 36 § första stycket nämnda föreningssammanträdet.

Angående revisorers befogenhet att påfordra utlysande av extra förenings-sammanträde stadgas i 37 §.

32 §.

Hava revisorer i sin berättelse eller annan handling, som framläggas å föreningssammanträde, mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift eller uppsåtlig underlåtit att göra anmärkning mot dylik uppgift i handling, som av dem granskats, eller vid fullgörandet av sitt uppdrag visat vårdslöshet, vare de, som låtit sådant komma sig till last, föreningen ansvariga för all därav uppkommande skada, en för alla och alla för en.

Av intresse i detta sammanhang äro vidare de bestämmelser, som återfinnas i 37 § andra stycket och 40 § tredje stycket i lagen.

37 § andra stycket lyder.

Revisorerna må, om deras granskning föranleder därtill, skriftligen med angivande av skälet påfordra, att styrelsen skall utlysa extra förenings-sammanträde att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske. Har sådan påfordran skett, skola revisorerna ofördröjligen giva tillsynsmyndigheten underrättelse därom. Efterkommer styrelsen ej inom en vecka revisorernas påfordran, äge de själva utlysa föreningssammanträde. Äro ej samtliga revisorer ense om sammanträdet utlysande, gälle den mening, varom de flesta förena sig, eller, vid lika röstetal, deras mening, som anse extra sammanträde ej böra hållas.

I 40 § tredje stycket stadgas.

Talan mot revisorer enligt 32 § må ej anställas, sedan två år förflutit från det revisorernas berättelse framlades å föreningssammanträde, utan så är, att talan grundas därpå, att brottslig handling blivit begången.

Nämnas må i detta sammanhang ytterligare att 87 § stadgar straff bl. a. för den, som åsidosätter föreskrifterna i 31 § första stycket.

Tillsynsmyndighetens kontrollerande verksamhet grundas i första hand på vissa handlingar, som varje understödsförening årligen har att ingiva enligt 77 § första stycket i lagen. Inspektion på ort och ställe kan emellertid också förekomma; enligt sista stycket i samma paragraf är understödsföreningens styrelse skyldig att när som helst bereda tillsynsmyndigheten eller dess ombud tillfälle att inventera föreningens medel samt att granska föreningens räkenskaper och övriga handlingar liksom också att lämna dem tillträde till föreningssammanträde.

Beträffande vissa slag av understödsföreningar, nämligen erkända sjuk-kassor och erkända arbetslöshetskassor, gälla utöver bestämmelserna i understödsföreningslagen särskilda föreskrifter i *förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjuk-kassor* och *förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor*.

Enligt 36 § andra stycket sjuk-kasseförordningen skall tillsynsmyndigheten utse en revisor i varje centralsjuk-kassa och vederbörande central-sjuk-kassa en revisor i varje lokalsjuk-kassa. Centralsjuk-kassa äger utan särskilt bemyndigande granska ansluten lokalsjuk-kassas räkenskaper och handlingar samt inventera dess medel och värdehandlingar. Enligt det förslag till ändring i sjuk-kasseförordningen, som genom den förut omnämnda propositionen nr 35 förelagts årets riksdag och som numera bifallits av riksdagen, skall sådan granskning och inventering verkställas i den utsträckning tillsynsmyndigheten bestämmer.

I arbetslöshetskasseförordningen föreskrevs ursprungligen, att tillsynsmyndigheten skulle utse en revisor i varje kassa jämte suppleant för denne. I samband med att det för tillsynsmyndighetens räkning bedrivna revisionsarbetet år 1943 centraliserades till denna myndighet, borttogs emellertid denna föreskrift ur förordningen.

Såsom inledningsvis anmärkts har pensionsstyrelsen strävat efter att anpassa understödsföreningslagens bestämmelser om revision till motsvarande bestämmelser i *lagen den 1 juni 1951 (nr 308) om ekonomiska föreningar*. De föreskrifter i sistnämnda lag, som ha intresse i detta sammanhang, äro följande.

45 §.

Styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper skola granskas av en eller flera revisorer. Revisor utses å föreningsstämma, såframt ej enligt stadgarna revisor skall tillsättas i annan ordning.

Revisorer skola utses för tid intill dess stämma som i 57 § 1 mom. sägs hållits och må icke utses för längre tid än till och med den stämma som skall äga rum under andra räkenskapsåret efter det de utsetts. Revisor må, ändå att den tid för vilken han blivit utsedd ej gått till ända, skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom. Om revisor, som är vald å föreningsstämma, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder, som i 46 § 1 mom. avses, att vara revisor för honom uppkommer och suppleant ej finnes, åligger det styrelsen att ofördröjligen föranstalta om val av ny revisor.

Den som utsetts till revisor skall därom ofördröjligen underrättas, om han valts å föreningsstämma, genom styrelsens försorg och eljest av den som tillsatt honom.

46 § 1 mom.

Revisor skall vara myndig och, där ej för särskilt fall Konungen eller myndighet Konungen förordnar annat tillåter, här i riket bosatt svensk medborgare. Revisor skall hava den erfarenhet beträffande bokföring och

insikt i ekonomiska förhållanden, som med hänsyn till föreningens verksamhet erfordras för uppdraget.

Ej må den vara revisor, som är befattningshavare hos föreningen eller under det sistförflutna året handhaft bokföring eller medelsförvaltning för föreningen eller som intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller till befattningshavare hos föreningen, åt vilken uppdragits att ombesörja bokföringen eller medelsförvaltningen eller kontrollen däröver, ej heller styrelseledamots eller sådan befattningshavares make eller den, som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svågerlag eller är hans syskon eller med honom är i det svågerlag, att den ene är gift med den andres syskon.

47 §.

Hava revisorer ej utsetts till föreskrivet antal eller hava revisorer utsetts utan iakttagande av bestämmelserna i 46 § 1 mom., åligger det styrelsen och styrelseledamot att ofördröjligen anmäla förhållandet för länsstyrelsen. Anmälan må göras även av föreningsmedlem, röstberättigad, som ej är medlem, eller borgenär.

På anmälan varom i första stycket sägs skall länsstyrelsen, i fall då revisorer icke utsetts till föreskrivet antal, förordna revisorer. Är revisor omyndig eller har någon, som ej är här i riket bosatt svensk medborgare, utan vederbörligt tillstånd utsetts till revisor eller har någon utsetts till revisor i strid mot vad i 46 § 1 mom. andra stycket stadgas, skall på anmälan därom länsstyrelsen förklara honom entledigad och förordna revisor i hans ställe. Har anmälan ej gjorts av styrelsen, skall före besluts meddelande tillfälle beredas styrelsen att yttra sig i ärendet. Förordnande av revisor skall avse tid till dess annan revisor blivit i föreskriven ordning utsedd.

Revisor, som utses enligt denna paragraf, vare berättigad att av föreningen erhålla skäligen arvode.

48 §.

Hos länsstyrelsen må påkallas utseende av en revisor att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper eller att företaga granskning av viss åtgärd eller av vissa räkenskaper. Förslag härom skall väckas å föreningsstämma. Har förslaget å föreningsstämma antagits eller ock biträts av minst en tiondel av samtliga röstberättigade, åligger det styrelsen att inom en vecka hos länsstyrelsen göra framställning om utseende av revisor. Försummas det, stående varje röstberättigad fritt att göra sådan framställning.

Avser uppdraget granskning av viss åtgärd eller av vissa räkenskaper, skall till föreningsstämma avgivas särskilt yttrande över granskningen.

Revisor, som utses enligt denna paragraf, vare berättigad att av föreningen erhålla skäligen arvode.

50 §.

Det åligger revisorerna att vidtaga de åtgärder som äro erforderliga för ett behörigt fullgörande av revisionsuppdraget. Särskilt åligger det revisorerna

att granska föreningens böcker och andra räkenskaper,

att verkställa inventering eller kontrollera verkställd inventering av föreningens kassa och övriga tillgångar,

att tillse huruvida föreningens bokföring och medelsförvaltning så ock kontrollen därav äro tillfredsställande,

att taga del av protokoll från föreningsstämmor och andra sammanträden, samt

att, sedan de årliga redovisningshandlingarna avgivits, tillse att föreningens tillgångar icke upptagits för högt och skulderna icke för lågt samt i övrigt granska nämnda redovisningshandlingar.

Revisorerna hava att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som meddelas av föreningsstämman och ej innefatta inskränkning i deras i lag stadgade skyldigheter eller eljest strida mot lag eller författning eller mot stadgarna.

Styrelsen skall giva revisor tillgång till föreningens böcker, räkenskaper och andra handlingar samt i övrigt det biträde, som av honom påkallas för uppdraget. Av revisor begärd upplysning angående förvaltningen må ej av styrelsen vägras.

51 §.

Revisorerna skola för varje räkenskapsår avgiva en av dem undertecknad revisionsberättelse, som skall överlämnas till styrelsen minst två veckor före den i 57 § 1 mom. omnämnda föreningsstämman. Revisorerna skola ock inom samma tid till styrelsen återställa de till dem överlämnade redovisningshandlingarna.

Revisionsberättelsen skall innehålla redogörelse för resultatet av revisorernas granskning samt uttalande, huruvida anledning till anmärkning i avseende å de till revisorerna överlämnade redovisningshandlingarna, föreningens bokföring eller inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande förvaltningen av föreningens angelägenheter föreligger eller icke. Föreligger anledning till anmärkning, skall denna angivas i revisionsberättelsen. Revisorerna äga ock i berättelsen meddela erinringar, som de anse böra komma till medlemmarnas kännedom.

Revisionsberättelsen skall innehålla särskilt uttalande

angående fastställelse av balansräkningen;

angående ansvarsfrihet för styrelseledamöterna; samt

angående styrelsens förslag i anledning av föreningens vinst eller förlust enligt balansräkningen, därvid skall angivas huruvida förslaget omfattar stadgad avsättning till reservfonden.

Revisor, som hyser från de i revisionsberättelsen gjorda uttalandena skiljaktig mening eller eljest finner särskilt uttalande påkallat, äger till revisionsberättelsen foga yttrande därom, såframt han ej avgiver särskild revisionsberättelse.

58 § 2 st.

Revisorerna må, om deras granskning föranleder därtill, skriftligen med angivande av skälet påfordra, att styrelsen skall utlysa extra föreningsstämma att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske. Efterkommer styrelsen ej inom en vecka sådan påfordran, äge revisorerna själva utlysa stämma. Äro icke samtliga revisorer ense om stämmas utlysande, gälle den mening varom de flesta förena sig eller vid lika röstetal deras mening som anse extra stämma böra hållas. Revisor som utsetts jämlikt 48 § äge påkalla extra föreningsstämma, oavsett övriga revisorers mening.

65 § 3 st.

Talan enligt 106 § mot revisor må ej anställas sedan två år förflutit från det revisionsberättelse framlades å föreningsstämma.

Lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse innehåller i 98—100, 102—104 och 114 §§ bestämmelser, som i huvudsak motsvara 45—47, 50—51 och 58 §§ lagen om ekonomiska föreningar. Någon direkt motsvarighet till 48 § sistnämnda lag finnes icke i lagen om försäkringsrörelse, som emellertid i 285 § innehåller följande föreskrifter.

Försäkringsinspektionen skall förordna revisor att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens och verkställande direktörens förvaltning samt bolagets räkenskaper. Vad nu sagts gälle ej där med hänsyn till rörelsens omfattning eller eljest förordnande av revisor icke finnes påkallat.

Försäkringsinspektionen äger när som helst återkalla uppdraget och i stället förordna ny revisor.

För revisor som förordnats av försäkringsinspektionen skall inspektionen utfärda instruktion. Revisorn äge av bolaget uppbära arvode till belopp, som bestämmes av inspektionen.

Pensionsstyrelsens förslag.

Pensionsstyrelsen framhåller inledningsvis, att den utveckling på det ekonomiska området och inom försäkringsverksamheten, som kännetecknat de senaste årtiondena och som varit den främsta anledningen till att de ekonomiska föreningarna och försäkringsbolagen blivit föremål för ny lagstiftning, aktualiserat behovet av ändrade lagregler även för understödsföreningarna. Erfarenheterna särskilt under den senaste tiden hade dessutom visat, att i synnerhet de i understödsföreningslagen meddelade bestämmelserna om revision i betydelsefulla delar icke motsvarade de fordringar, som numera borde ställas på dem ur medlemmarnas och det allmännas synpunkt. Dessa bestämmelser syntes därför så snart som möjligt och utan att en allmän översyn av understödsföreningslagen avvaktades i görligaste mån böra anpassas till motsvarande stadganden i den nya lagen om ekonomiska föreningar och i övrigt omarbetas i syfte att möjliggöra en effektivare övervakning från tillsynsmyndighetens sida av revisionsarbetet inom understödsföreningarna.

Med hänsyn till de behov, som enligt pensionsstyrelsens mening sålunda föreligga, har pensionsstyrelsen utarbetat ett förslag till ändrad lydelse av 30, 31, 37, 40 och 87 §§ understödsföreningslagen. Förslaget torde få såsom bilaga fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende.

Av de i förslagets 30 § 1 mom. upptagna bestämmelserna om revisorernas antal, tillsättning, entledigande och mandatid motsvara första och fjärde styckena 45 § första och andra styckena lagen om ekonomiska föreningar. Beträffande övriga bestämmelser i detta moment anför pensionsstyrelsen.

I tillsynsmyndighetens övervakande verksamhet ingår kontroll över att revisionen inom understödsföreningarna utövas på ett tillfredsställande sätt. Vid granskning inom myndigheten av de handlingar, som enligt bestämmelserna i 77 § understödsföreningslagen årligen skola ingivas av varje understödsförening, eller vid inspektion på ort och ställe av sådan förening uppkommer understundom anledning ifrågasätta, om kontrollen från revisorernas sida över föreningsbokföring och medelsförvaltning varit av den effektivitet, som är önskvärd. För att i sådana fall åstadkomma en förbättrad revision kan ofta vara erforderligt, att en i allmänna revisionsfrågor väl förfaren person granskar föreningens bokföring och medelsförvaltning. Bortsett från föreskrift i 36 § andra stycket sjukkaseförordningen, att tillsynsmyndigheten skall utse en av centralsjukkassas revisorer, saknas emellertid författningsbestämmelse om utseende genom tillsynsmyndighetens försorg av revisor i understödsförening.

För att göra det möjligt att tillgodose sålunda i särskilda fall föreliggande behov av förbättrad revision föreslår pensionsstyrelsen att i 30 § 1 mom. andra stycket upptages en bestämmelse, som berättigar tillsynsmyndigheten att, om skäl därtill föreligga, utse en revisor att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper. Pensionsstyrelsen förutsätter, att tillsynsmyndigheten — sedan den föreslagna bestämmelsen trätt i kraft — i likhet med vad för närvarande är fallet beträffande utseende av revisor i centralsjukkassa, bör kunna utse revisor även i annan understödsförening för tid som icke sammanfaller med mandattiden för övriga revisorer. Den föreslagna bestämmelsen om rätt för tillsynsmyndigheten att utse revisor, som har att deltaga i den vanliga revisionen, föreslås emellertid kompletterad med en bestämmelse, som ger tillsynsmyndigheten rätt att, för den händelse myndigheten i visst fall skulle finna, att revisionsuppdrag lämpligen bör fullgöras vid sidan av den vanliga revisionen, utse revisor med uppdrag att granska föreningens verksamhet i den ordning och omfattning myndigheten bestämmer. I sist angivet fall borde det åligga den utsedde revisorn att till föreningssammanträde avgiva särskild berättelse över granskningen. (Jfr 48 § första och andra styckena lagen om ekonomiska föreningar och 285 § första stycket lagen om försäkringsrörelse.)

I anslutning till förslaget att tillsynsmyndigheten skall äga utse revisor, vars uppdrag icke sammanfaller med de övriga revisorernas, erinrar pensionsstyrelsen om den möjlighet till granskning, som redan nu föreligger jämlikt 77 § sista stycket understödsföreningslagen. Enligt detta stadgande vore understödsförenings styrelse pliktig att när som helst bereda tillsynsmyndigheten eller dess ombud tillfälle att inventera föreningens medel samt att granska föreningens räkenskaper och övriga handlingar. Kostnad för granskning med stöd av 77 § sista stycket stannade emellertid å tillsynsmyndigheten under det att, om den föreslagna bestämmelsen om revisionsuppdrag vid sidan av den vanliga revisionen infördes, kostnad för uppdrag

jämlikt sistnämnda bestämmelse komme att stanna å vederbörande understödsförening.

Beträffande innehållet i 30 § 1 mom. tredje stycket anför pensionsstyrelsen.

För tid, då i understödsförening finnes revisor, som är utsedd av tillsynsmyndigheten och vars uppdrag sammanfaller med de övriga revisorernas, föreslås föreningen — bl. a. av kostnadsskäl — äga möjlighet att, utan hinder av vad i stadgarna finnes bestämt, minska antalet av föreningen utsedda revisorer med en. En dylik bestämmelse kan medföra, att förening, som enligt sina stadgar själv äger utse allenast en revisor, skulle kunna besluta att sådan revisor icke skall finnas för tid, varom är fråga. Förening, i vilken jämlikt stadgarna någon eller några av revisorerna skola utses i annan ordning än genom val å föreningssammanträde — t. ex. av bolag, vartill föreningsmedlemmarna äro knutna — skulle å andra sidan icke få besluta minskning av antalet sistnämnda revisorer. Om förening begagnar sig av den föreslagna möjligheten att minska antalet av föreningen utsedda revisorer med en och därigenom antalet revisorssuppleanter, som föreningen stadgeenligt har att utse, blir för stort, bör föreningen givetvis, utan hinder av vad stadgarna föreskriva, minska jämväl antalet av föreningen utsedda revisorssuppleanter med en. Skulle av tillsynsmyndigheten utsedd revisor under någon tid vara förhindrad fullgöra sitt uppdrag, ankommer det av naturliga skäl på tillsynsmyndigheten att utse ersättare.

De i 30 § 2 mom. av förslaget återgivna bestämmelserna om valbarhet till revisor överensstämma med föreskrifterna i 46 § 1 mom. lagen om ekonomiska föreningar. Undantag från kravet att revisor skall vara här i riket bosatt svensk medborgare föreslås dock skola lämnas av tillsynsmyndigheten och icke såsom enligt lagen om ekonomiska föreningar av Konungen eller myndighet Konungen förordnar.

Pensionsstyrelsen erinrar i fortsättningen om att understödsföreningslagen f. n. icke innehåller bestämmelser om arvode åt revisorer. De av understödsföreningarna utsedda revisorernas rätt till ersättning fastställdes sålunda av föreningssammanträde. Många gånger bestämdes ersättningen till belopp, som icke kunde anses stå i skäligt förhållande till de kvalifikationer och den tidsspillan som ett på tillfredsställande sätt utfört revisionsuppdrag förutsatte. Erfarenheten hade visat, att detta förhållande ibland medfört, att i allmänna revisionsfrågor förfarna personer icke varit villiga åtaga sig revisorsuppdrag i understödsförening. I förslagets 30 § 3 mom. hade därför införts en bestämmelse, att revisor skall vara berättigad att av föreningen erhålla skäligt arvode. Föreskriften skulle ge tillsynsmyndigheten möjlighet att ingripa med stöd av 78 § understödsföreningslagen, därest revisor ej tillerkänts skäligt arvode. Emellertid borde tillsynsmyndigheten erhålla rätt att, där så befunnes påkallat, själv bestämma arvodet till revisor, som myndigheten utsett. (Jfr 47 och 48 §§ lagen om ekonomiska föreningar och 285 § lagen om försäkringsrörelse.)

Förslagets 30 § 4 mom. innehåller bestämmelser om skyldighet att

hos tillsynsmyndigheten anmäla val av revisor och revisorssuppleant. Härom yttrar pensionsstyrelsen.

Vid tillsynsmyndighetens kontroll av understödsföreningarnas ekonomiska ställning och medelsdisposition kan behov uppkomma av upplysningar från revisorerna. Även i andra fall kan behov förefinnas av kontakt mellan myndigheten och revisorerna — t. ex. för lämnande av anvisningar och råd för revisionsarbetets bedrivande. Dylik kontakt förutsätter att myndigheten städse äger kännedom om namnen på personer, som utöva eller i egenskap av revisorssuppleanter kunna komma att utöva revision inom understödsföreningarna, samt om dessa personers yrke och hemvist. Då revisor eller revisorssuppleant utsetts genom val å föreningssammanträde eller enligt föreskrift i stadgarna utsetts i annan ordning än genom sådant val, är således önskvärt, att i förra fallet föreningens styrelse och eljest den, som tillsatt revisor eller revisorssuppleant, är pliktig att därom göra anmälan hos myndigheten. För tillsynsmyndigheten är det av intresse att, förutom uppgifter om revisorernas och suppleanternas namn och hemvist, erhålla upplysningar till ledning vid bedömandet av huruvida vederbörande uppfylla villkoren för att kunna vara revisor eller ej — exempelvis upplysningar rörande verksamhet eller utbildning, på grund varav revisor eller suppleant anser sig ha förvärvat kunskap och erfarenhet om bokföring och revision. Jämväl vid bedömandet av frågan, huruvida skäl föreligga för tillsynsmyndigheten att själv utse revisor, är det av värde att äga kännedom om de av föreningen eller på annat sätt utsedda revisorernas namn och kvalifikationer. Förutnämnda anmälan bör därför verkställas på av tillsynsmyndigheten fastställt formulär, upptagande bland annat vissa i nyssnämnda syfte framställda frågor.

Föreskrifterna i förslagets 30 § 5 mom. om skyldighet att lämna den som utsetts till revisor underrättelse därom motsvarar 45 § sista stycket lagen om ekonomiska föreningar och 99 § tredje stycket lagen om försäkringsrörelse.

Rörande innehållet i förslagets 31 §, som innehåller bestämmelser om vad revisorerna ha att iakttaga för fullgörande av revisionsuppdraget, anför pensionsstyrelsen.

I fråga om revisorernas plikter föreslås stadganden, motsvarande dem som finnas i 50 § första stycket nya lagen om ekonomiska föreningar (jfr 102 § 1 mom. första stycket lagen om försäkringsrörelse). Vidare föreslås bestämmelser, motsvarande 50 § andra stycket i förstnämnda lag (jfr 102 § 1 mom. andra stycket lagen om försäkringsrörelse) med tillägg, att revisorerna skola vara pliktiga ställa sig till efterrättelse jämväl av tillsynsmyndigheten utfärdade föreskrifter samt att de icke skola rätta sig efter av föreningssammanträde utfärdade instruktioner i den mån dessa strida mot av tillsynsmyndigheten utfärdade föreskrifter. Nu föreslagna stadganden avses skola ersätta gällande bestämmelser i 31 § andra stycket understödsföreningslagen.

Stadgandet i 31 § första stycket understödsföreningslagen rörande styrelsens åligganden gentemot revisor föreslås ersatt med en i anslutning till 50 § sista stycket nya lagen om ekonomiska föreningar utformad bestämmelse (jfr 102 § 1 mom. sista stycket lagen om försäkringsrörelse).

Bestämmelserna rörande avgivande av revisionsberättelse och dennas innehåll föreslås utformade under hänsynstagande såvitt möjligt till motsvarande stadganden i 51 § nya lagen om ekonomiska föreningar (jfr 103 och 104 §§ lagen om försäkringsrörelse). På vissa punkter synas dock skillnader i berörda hänseenden alltjämt böra finnas mellan lagen om ekonomiska föreningar och understödsföreningslagen. Bland annat torde sålunda vara obehövt föreskriva att av revisor i understödsförening avgiven berättelse skall innehålla särskilt uttalande angående fastställelse av balansräkningen och angående styrelsens förslag i anledning av föreningens vinst eller förlust enligt balansräkningen.

I 31 § föreslås slutligen ingå den för närvarande i samma paragrafs sista stycke intagna hänvisningen till 37 § lagen rörande revisorers befogenhet att utlysa extra föreningsammansamtråde.

I pensionsstyrelsens förslag har till det nuvarande andra stycket i 37 § fogats ett tillägg, enligt vilket revisor, som utsetts av tillsynsmyndigheten, äger påkalla extra föreningsammansamtråde oavsett övriga revisorers mening. Tillägget har sin motsvarighet i 58 § andra stycket sista punkten lagen om ekonomiska föreningar.

Den i 40 § föreslagna ändringen innebär endast att orden »revisorernas berättelse» i paragrafens andra stycke utbyts mot »revisionsberättelse». Ändringen är föranledd av den föreslagna bestämmelsen i 30 § 1 mom. andra stycket, att av tillsynsmyndigheten för visst fall förordnad revisor, vars uppdrag ej sammanfaller med de övriga revisorernas, skall avgiva särskild revisionsberättelse (jfr 65 § andra stycket lagen om ekonomiska föreningar).

Vad angår de föreslagna ändringarna i 87 § äro dessa uteslutande av redaktionell natur.

Pensionsstyrelsen framhåller slutligen, att dess inspektionsverksamhet beträffande understödsföreningarna utan dröjsmål borde utökas. Såväl en intensifiering av inspektionsverksamheten som en erforderlig effektivisering av den inom pensionsstyrelsen bedrivna tillsynsverksamheten krävde ökad tillgång på kvalificerad arbetskraft. Denna fråga vore föremål för prövning inom pensionsstyrelsen, som därvid samrådde med statens organisationsnämnd. Förslag till åtgärder för förstärkning av den kvalificerade arbetskraften komme att framläggas så snart det kunde ske.

Remissyttranden.

De myndigheter och organisationer, som hörts i ärendet, äro ense om att understödsföreningslagens bestämmelser om revision snarast möjligt böra omarbetas i syfte att möjliggöra en effektivare övervakning från tillsynsmyndighetens sida av revisionsarbetet inom föreningarna.

Det av pensionsstyrelsen upprättade förslaget till ändring i dessa bestämmelser lämnas helt utan erinran av *De fria sjukkassornas förbund* och

Svenska revisorssamfundet. I fråga om den praktiska tillämpningen av förslaget anför förbundet dock följande.

Förbundet har sig väl bekant att revisorsuppdragets vikt och betydelse ofta underskattas, med påföljd, att revisorer utses vilka uppenbarligen sakna kvalifikationer för uppdraget. Detta gäller dock långt ifrån flertalet revisorsval. I regel söker man nog finna den lämpligaste. Med hänsyn härtill är det önskvärt, att denna lag kommer att tillämpas så, att föreningarna alltjämt äro medvetna om att ansvaret åvilar dem och att ansvaret för föreningens förvaltning härigenom icke överflyttas på tillsynsmyndigheten. För att så långt som möjligt bibehålla denna inställning är det önskvärt att tillsynsmyndigheten först prövar om av föreningen valda revisorer äga den kunskap och erfarenhet som erfordras för revisorsuppdragets fullgörande. Såväl med hänsyn härtill som även ur rent praktisk synpunkt är det även önskvärt, att av tillsynsmyndigheten tillsatt revisor utses för samma tid som övriga revisorer, samt att för denne även för samma tid utses ersättare.

Övriga remissinstanser tillstyrka förslaget med de modifikationer, som framgå av det följande.

De bestämmelser i förslaget, som framför allt givit anledning till diskussion, äro föreskrifterna i 30 § 1 mom. andra stycket om rätt för tillsynsmyndigheten att utse revisor i understödsförening och i 30 § 3 mom. om skyldighet för vederbörande förening att utgiva arvode åt sådan revisor.

Föreningen auktoriserade revisorer anser de föreslagna bestämmelserna om rätt för tillsynsmyndigheten att tillsätta revisor i understödsförening innebära en väsentlig förbättring av möjligheterna att uppnå en god och tillförlitlig revision inom föreningarna.

Arbetsmarknadsstyrelsen, som är mera kritiskt inställd mot förslaget i denna del, anför.

Arbetsmarknadsstyrelsen delar uppfattningen att tillsynsmyndigheten bör få möjligheter att på ett eller annat sätt intensifiera tillsynen över understödsföreningarna. Dock kan styrelsen icke tillstyrka det av pensionsstyrelsen framlagda förslaget i vad det avser den av tillsynsmyndigheten bedrivna revisionen av understödsförening. Förslaget förutsätter att tillsynsmyndigheten skall utse en revisor endast i de fall, då skäl därtill föreligger. Med hänsyn till den misstänksamhet och irritation som ofta visas vid ingripanden av den art, varom här är fråga, torde det vara svårt att inskränka sig härtill. Förfarandet torde i praktiken vara möjligt endast då påtagliga och objektiva grunder föreligga för att revisor bör utses av tillsynsmyndigheten. Från allmänhetens sida och säkerligen även från understödsföreningarnas sida riskerar man nämligen att den uppfattningen kommer att göra sig gällande, att — även om i flertalet fall så icke skulle vara det reella förhållandet — misstankar uppstått hos myndigheten om oegentligheter e. d. vid de tillfällen tillsynsmyndigheten utser revisor i en understödsförening. Den föreslagna anordningen kommer därför med säkerhet att leda till att tillsynsmyndigheten, för att undgå för arbetet störande konflikter och irritation mellan å ena sidan tillsynsmyndigheten och

å andra sidan antingen understödsföreningens medlemmar eller dess ledning eller bådadera, måste utse revisorer för alla understödsföreningar eller för vissa schematiskt avgränsade kategorier eller grupper av dylika föreningar.

Skulle i understödsföreningslagstiftningen intagas bestämmelse om rätt för tillsynsmyndigheten att utse revisor, borde därför enligt arbetsmarknadsstyrelsens mening denna bestämmelse givas obligatorisk innebörd, dock med möjlighet för tillsynsmyndigheten att underlåta att begagna sig av denna rätt, då så kunde anses motiverat med hänsyn till föreningens ringa storlek eller andra förhållanden. På grund av de olika praktiska konsekvenser, som en sådan anordning skulle medföra, anser sig styrelsen emellertid böra avstyrka även den obligatoriska formen. Tillsynsmyndigheten skulle nämligen i ogynnsammaste fall kunna bli nödsakad att utse icke mindre än drygt 2 000 revisorer. Att få fram tänkbara kandidater, att tillse att samtliga i ett sådant revisorskollektiv både vid tillträdet och därefter uppfyllde de föreslagna bestämmelserna i understödsföreningslagen om behörighet samt att utse revisorer, när vakanser uppkomme, måste kräva ett betydande och komplicerat administrativt arbete. Det kunde även ifrågasättas, huruvida man nådde önskvärd effekt genom de föreslagna anordningarna, såvida man icke från tillsynsmyndighetens sida kompletterade dem med en omfattande instruktions- och övervakningsverksamhet beträffande tillsynsmyndighetens revisorer. Denna erfarenhet hade tillsynsmyndigheten för den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen på sin tid gjort, trots att det här gällde blott ett 30-tal understödsföreningar.

Arbetsmarknadsstyrelsen lämnar här efter följande redogörelse för utvecklingen av tillsynsmyndighetens revision i de erkända arbetslöshetskassorna.

I den ursprungliga arbetslöshetskasseförordningen intogs en bestämmelse att tillsynsmyndigheten skulle utse en av kassans revisorer jämte suppleant för denne. Kostnaderna härför bestreds av statsmedel. Tillsynsmyndigheten (socialstyrelsen) fastställde en förhållandevis utförlig instruktion för denne revisor.

I framställning om anslag för budgetåret 1943/44 framhöll socialstyrelsen, att den ansåge det ovan angivna systemet med en revisor i varje kassa böra ersättas av ett system med en gemensam revisor, utsedd av tillsynsmyndigheten, en anordning som skulle vara mer effektiv och ändamålsenlig än den tillämpade. För ändamålet begärdes inrättandet av en särskild revisorstjänst i dåvarande lönegrad Eo 21. I 1943 års statsverksproposition föreslog chefen för socialdepartementet en revisorstjänst i lönegrad Ex 21. Riksdagen biföll detta förslag. I samband härmed centraliserades den för tillsynsmyndighetens räkning bedrivna revisionen av arbetslöshetskassorna till socialstyrelsen. Förordningen om erkända arbetslöshetskassor ändrades i överensstämmelse härmed genom att ur densamma borttogs föreskriften om att tillsynsmyndigheten i varje kassa skulle utse en av revisorerna jämte suppleant för honom.

Erfarenheten har givit vid handen, att det för arbetslöshetskassorna till-

2 — *Bihang till riksdagens protokoll 1952. 1 saml. Nr 195.*

lämpade systemet är att föredraga framför det tidigare använda, som liknade det av pensionsstyrelsen nu föreslagna. Dels har revisionsverksamheten kunnat göras mera effektiv, dels har tillsynsmyndigheten erhållit en intimare kontakt med arbetet inom de olika arbetslöshetskassorna. Det har emellertid visat sig omöjligt för ovan nämnda revisor att ensam ombesörja tillsynsmyndighetens revision av arbetslöshetskassorna, varför revisionsuppgifterna för närvarande äro fördelade på ett flertal tjänstemän på arbetsmarknadsstyrelsens försäkringsbyrå.

Nu nämnda ordning för tillsynsmyndighetens revision av arbetslöshetskassorna grundar sig icke på någon direkt uttalad föreskrift härom i arbetslöshetskasseförordningen utan har tillkommit i enlighet med uttalanden av vederbörande departementschef, vilka godkäfts av 1943 års riksdag, samt med stöd av den allmänna bestämmelsen i 32 § arbetslöshetskasseförordningen, att erkänd arbetslöshetskassa är pliktig att när som helst bereda tillsynsmyndigheten eller dess ombud tillfälle att granska kassans räkenskaper, protokoll och övriga handlingar. — I § 56 i normalstadgarna för arbetslöshetskassorna har införts en föreskrift, enligt vilken styrelsens förvaltning och kassans räkenskaper skola granskas av därtill förordnad tjänsteman hos tillsynsmyndigheten.

Arbetsmarknadsstyrelsen erinrar i fortsättningen om att understödsföreningens styrelse jämlikt 77 § understödsföreningsslagen är pliktig att när som helst bereda tillsynsmyndigheten eller dess ombud tillfälle att inventera föreningens medel samt att granska föreningens räkenskaper och övriga handlingar liksom även att lämna dem tillträde till föreningssammanträde. Det syntes därför redan inom ramen av nuvarande bestämmelser i understödsföreningsslagen vara möjligt för tillsynsmyndigheten att ordna viss revisionsverksamhet. Detta hindrade emellertid icke att det torde vara lämpligt att bestämmelser om sådan revision från tillsynsmyndighetens sida intoges i lagstiftningen. Härtill komme att lagändring erfordrades för att understödsföreningarna skulle kunna åläggas att bekosta den revisionsverksamhet som tillsynsmyndigheten kunde komma att bedriva genom sina egna revisorer. I detta sammanhang kunde dock framhållas att, även om det ur statsfinansiell synpunkt kunde vara önskvärt med en dylik finansiering, en sådan ordning vore principiellt otillfredsställande, enär den kunde innebära risker för den fria ställning som en revisor borde intaga till understödsföreningen. Skulle finansieringsfrågan vara utslagsgivande borde man därför måhända överväga ett system, varigenom staten omhänderhade revisionen genom inspektörer som dels gjorde byråmässig granskning, dels gjorde lokalinspektion efter punktsystem, vilken anordning skulle finansieras genom avgifter e. d., som understödsföreningarna ålades att betala.

I beaktande av dessa överväganden anser arbetsmarknadsstyrelsen den lämpligaste lösningen av tillsynsmyndighetens revision och granskning av understödsföreningarnas verksamhet vara, att inom pensionsstyrelsen inrättas en inspektionsavdelning bestående av ett antal byråinspektörer och revisorer, som specialiserat sig på understödsföreningarnas förvaltning.

Denna avdelning kunde givetvis ej få den storleken att tillsynsmyndigheten erhöle möjlighet till revision årligen av varje understödsförening. Därför måste varje år ett visst antal föreningar stickprovsviſ efter någon lämplig metod uttagas för en noggrann granskning och revision. Härjämte borde revision verkställas i de föreningar, där särskilda skäl till revision föreläge. Vetskapen om att en dylik specialrevision när som helst kunde företagas av tillsynsmyndigheten torde ha minst samma verkan som en mera allmän årlig revision av understödsföreningarna. Under alla förhållanden torde denna anordning bli långt effektivare än den av pensionsstyrelsen föreslagna och säkerligen billigare än denna.

Enligt den mening, som uttalas av *försäkringsinspektionen*, bör tillsynsmyndighetens befogenhet att förordna revisor i understödsförening ej inskränkas genom föreskrift, att myndigheten skall finna skäl därtill föreligga. Beträffande bestämmelsens tillämpning kunde i övrigt framhållas, att varken lagförslaget eller kommentaren gäve någon upplysning om i vilken omfattning pensionsstyrelsen avsett att den ifrågavarande åtgärden skulle tillgripas eller vilka regler, som därvid skulle följas. För lagtillämpningen torde en vägledning i dessa hänseenden vara erforderlig. Enligt inspektionens mening borde det åtminstone i fråga om de större föreningarna göras till regel att tillsynsmyndigheten utsåge en revisor. Att en av tillsynsmyndigheten förordnad revisor skulle kunna givas den mera begränsade uppgiften »att i särskilt fall granska styrelsens förvaltning och räkenskaper enligt myndighetens bestämmande» syntes vara tveksamt. En granskning av denna art torde vara av i stort sett samma karaktär som sådan granskning av understödsförenings räkenskaper och övriga handlingar, som avsåges i 77 § sista stycket understödsföreningslagen och sålunda normalt borde ingå i pensionsstyrelsens tillsynsverksamhet.

Försäkringsinspektionen ifrågasätter slutligen, huruvida icke tillsynsmyndigheten alltid bör bestämma arvodet till revisor, som myndigheten utsett.

Svenska sjukkassee förbundet finner det synnerligen välbeträkt, att tillsynsmyndigheten beredes möjlighet att utse en revisor att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper, men kan icke ansluta sig till förslaget, att tillsynsmyndigheten skall kunna utse revisor att vid sidan av den vanliga revisionen på föreningens bekostnad granska dess verksamhet i den särskilda ordning tillsynsmyndigheten bestämmer. Förbundet vore av den uppfattningen att tvekan lätt skulle kunna uppkomma om i vilka fall och i vilken utsträckning möjlighet skulle kunna anses föreligga för tillsynsmyndigheten att lämna revisionsuppdrag av sistnämnda slag och när det borde ankomma på myndigheten att själv eller genom ombud verkställa granskning jämligt 77 § sista stycket understödsföreningslagen. Såsom den föreslagna bestämmelsen vore utformad skulle, såvitt förbundet kunde finna, hinder icke möta

mot att dylika revisionsuppdrag lämnades i sådan utsträckning att granskning med stöd av bestämmelserna i nyssnämnda lagrum bleve i det närmaste överflödig. Eftersom ersättning för fullgörande av ifrågavarande särskilda revisionsuppdrag skulle komma att få utgivas av föreningarna, skulle sålunda följden kunna tänkas bli den, att föreningarna i en omfattning, som icke på förhand kunde förutses, kunde komma att bli belastade med kostnader för sådan granskning, som för närvarande utgjorde ett led i den statliga tillsynen över understödsföreningsverksamheten. En dylik ordning skulle innebära ett avsteg från den hittills gällande principen att tillsynsverksamheten i sin helhet skulle bedrivas utan särskilda kostnader för understödsföreningarna. Med hänsyn till vad sålunda anförts ansåge förbundet, att en prövning av frågan om och i vad mån understödsföreningarna själva borde bidra till bestridande av kostnaderna för tillsynen borde föregå ett ställningstagande till pensionsstyrelsens ifrågavarande förslag. Lämpligen borde denna prövning kunna komma till stånd i anslutning till övervägandena i samband med en allmän översyn av understödsföreningslagstiftningen. Förbundet vore angeläget framhålla att vid den sålunda önskvärda allmänna prövningen av frågan om understödsföreningarnas deltagande i kostnaderna för tillsynen särskilt borde beaktas den särställning, som de erkända sjukförsäkringsintagorna utgör bland understödsföreningarna.

Sjukförsäkringsförbundet fortsätter.

I likhet med pensionsstyrelsen är förbundet väl medvetet om att erfarenheten, särskilt under senare tid visat, att tillsynsmyndighetens gentemot understödsföreningarna riktade inspektionsverksamhet utan dröjsmål måste utökas. Icke blott för tillgodoseendet av ett uppenbart förefintligt behov av ökad kontroll från tillsynsmyndighetens sida över understödsföreningarnas medelsförvaltning utan även med hänsyn till behovet av en myndighetens informering, vägledning och korrigerande verksamhet genom personlig kontakt mellan myndighetens tjänstemän och föreningarnas funktionärer, finner förbundet det vara i hög grad påkallat, att tillsynen snarast effektiviseras så att flertalet understödsföreningar kan göras till föremål för mera regelbundet återkommande inspektioner. Därast myndigheten erhåller för möjliggörandet av en sålunda utvidgad inspektionsverksamhet erforderliga resurser, torde behovet av sådana revisionsuppdrag vid sidan av den vanliga revisionen, varom pensionsstyrelsen nu framlagt förslag, i sådan utsträckning bortfalla att en bestämmelse, som skulle berättiga myndigheten att lämna dylika uppdrag, skulle visa sig sakna praktisk betydelse.

Även *Understödsföreningarnas riksförbund* är av den uppfattningen, att förslaget om att tillsynsmyndigheten skall kunna utse en revisor med uppgift att verkställa granskning vid sidan av den vanliga revisionen icke bör genomföras. En dylik revisor skulle komma att tilldelas uppgifter, vilka vore identiska med dem, som tillsynsmyndigheten redan enligt gällande lag ägde utföra själv eller genom ombud. Hittills hade sådan granskning (inspektion) icke medfört kostnader för den granskade föreningen. Godtoges

förslaget i oförändrat skick, bleve följden att vederbörande förening nödgades bestrida kostnaderna icke blott för sedvanligt revisionsuppdrag, var emot någon invändning icke kunde göras, utan även för de särskilda granskningssuppdrag, tillsynsmyndigheten kunde anse behöfliga. Dessa kostnader, som sålunda skulle överflyttas från statsverket till de enskilda föreningarna, vore omöjliga att i förväg ens uppskattningsvis bedöma. Förbundet kunde icke finna, att bärande skäl föreläge för en i princip så genomgripande ändring, vilken f. ö. kunde komma att framdeles åberopas som prejudicerande med för föreningarna högst betänkliga och dessutom alltigenom oöverskådliga ekonomiska konsekvenser.

De erkända arbetslöshetskassornas samorganisation anser, att såväl principiella som praktiska skäl tala för att revisorer, som tillsatts av tillsynsmyndigheten, erhålla arvode av staten.

I fråga om arvode åt föreningens egna revisorer anför organisationen.

Beslutar ett föreningsmöte om ett arvode, som står i alltför dålig proportion till arbetet och ansvaret, bör det finnas någon möjlighet att få rättelse häri, antingen genom att efter klagomål ärendet återförvisas till ny behandling eller tillsynsmyndigheten medgives rätt att i sådant fall fastställa arvodet. I det senare fallet bör emellertid en sådan rätt handhas med stor varsamhet och därför bör föreslås, att endast för arvode, som står i ett orimligt förhållande till arbetet och ansvaret, och i övrigt särskilda omständigheter påkalla ett sådant förfarande, skall tillsynsmyndigheten bestämma arvodet. I sådant fall bör lämpligen också tillsynsmyndighetens beslut remitteras till ett kommande möte med föreningen för godkännande.

Rörande den i förslagets 30 § 1 mom. tredje stycket intagna bestämmelsen, att understödsförening under vissa förutsättningar äger utan hinder av vad stadgarna innehålla minska antalet av föreningen utsedda revisorer med en, anför samorganisationen.

Det förefaller icke vara nödvändigt med en sådan bestämmelse. Har förening en gång utsett ett bestämt antal revisorer och tillsynsmyndigheten skulle finna det vara nödvändigt att utse ytterligare en, böra de av föreningen utsedda revisorerna kunna deltaga i revisionen utan inskränkning. Stadgarnas bestämmelser om antalet revisorer bör städse följas och tillfälliga beslut i fråga om offentlig revision böra icke röna inverkan på stadgarnas efterlevnad. Skulle så ske, bör det tydligt och klart i stadgarna inskrivas bestämmelser om, i vilken ordning de valda revisorerna liksom suppleanterna skola träda tillbaka.

För övrigt innefattar utkastet bl. a. att i fråga om suppleanter skall endast en träda tillbaka i sådant fall, där en revisor träder tillbaka. Då emellertid efter tillbakaträdandet av en revisor det är ett mindre antal än tidigare och suppleanternas antal i regel brukar stå i bestämt förhållande till revisorerna, böra i detta fallet två suppleanter träda tillbaka och den revisor, som tillbakaträtt, i stället bli förste suppleant. Ett bifall till den föreslagna bestämmelsen, skulle nödvändiggöra att revisorerna valdes i

bestämd ordning, så att det klart framgick, vilken som var sist vald och sålunda hade skyldighet att träda tillbaka. I annat fall måste i stadgarna intagas en lottningsbestämmelse. En sådan kan emellertid icke rekommenderas, då det bland revisorer kan tänkas ingå såväl personer med hög kvalifikation som sådana med lägre och ett lottningsförfarande kunde komma att innebära, att den bäst kvalificerade bortlottades.

Med hänsyn till vad sålunda anförts hemställer samorganisationen att stadgandet i 30 § 1 mom. tredje stycket av förslaget utgår.

Även *försäkringsinspektionen* ifrågasätter lämpligheten av ifrågavarande stadgande. Därest en understödsförening med hänsyn till att tillsynsmyndigheten utsett revisor ville minska antalet egna revisorer, syntes föreningen böra i föreskriven ordning fatta beslut om erforderlig stadgeändring.

Beträffande de villkor för valbarhet, som föreslagits av pensionsstyrelsen, anför *Föreningen auktoriserade revisorer*.

I 30 § 2 mom. 2 st. i förslaget stadgas bland annat, att till revisor ej må utses den, som intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot. Ehuru i princip ingen som helst invändning finnes att göra mot detta stadgande, synes det emellertid föreningen, som om detsamma i vissa fall skulle leda till icke önskvärda konsekvenser. I som understödsföreningar organiserade pensionskassor, vilkas medlemmar äro anställda i ett visst bolag, förekommer det, att bolaget utser en del av styrelsen ävensom någon av revisorerne. Det förekommer också, att bland de av bolaget utsedda styrelseledamöterna befinner sig bolagets verkställande direktör eller annan person i ledande ställning inom bolaget. Eftersom pensionskassans samtliga ledamöter i sådant fall intaga en underordnad eller beroende ställning till åtminstone någon av styrelseledamöterna, skulle det vara omöjligt att utse någon av kassans medlemmar till revisor. Enligt föreningens mening skulle detta innebära en olägenhet, då erfarenheten i många fall torde visa, att de bland medlemmarna valda revisorerne ofta utföra ett synnerligen intresserat och värdefullt arbete. Föreningen vill därför föreslå, att nu ifrågavarande stadgande kompletteras med en bestämmelse, som gör det möjligt att i sådana fall som de nu avsedda utse medlem i understödsförening till revisor, därest minst två revisorer skola utses och en av dessa intager fristående ställning. En analog bestämmelse finnes i aktiebolagslagens 107 § 2 mom. 2 st., där det stadgas, att till revisor i dotterbolag må av minst två revisorer en vara tjänsteman i moderbolaget, även om någon eller några av dotterbolagets styrelseledamöter äro styrelseledamöter eller direktörer i moderbolaget och jäv alltså skulle föreligga enligt huvudregeln i samma paragrafs 1 mom. 3 st.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller, att förslaget ej angiver, hur man skall förfara då en förening — vilket understundom kan inträffa — till revisor väljer en person, som redan vid valet icke uppfyller villkoren beträffande kvalifikation och behörighet. Med hänsyn till sina erfarenheter på denna punkt föreslår styrelsen, att en föreskrift införes i understödsföreningslagen, som giver tillsynsmyndigheten rätt att i dylikt fall förklara valet ogiltigt.

Föreningen auktoriserade revisorer finner det tveksamt, om de i för-

slaget intagna bestämmelserna om vad revisorerna ha att iakttaga för fullgörande av revisionsuppdraget medföra någon verklig förbättring av revisionen. I princip vore det mindre lyckligt att i en lagtext uppräknat revisorers åligganden. En sådan uppräknad måste bli kortfattad. Dess förekomst kunde likväl bibringa mindre erfarna revisorer den uppfattningen, att det under alla förhållanden vore till fyllest att fullgöra de åligganden, som vore nämnda i lagtexten. Det vore enligt föreningens mening bättre att överlåta åt rättstillämpningen att från fall till fall fastställa revisorers skyldigheter. Då sådana regler emellertid redan vore intagna i den nya lagen om ekonomiska föreningar, ansåge sig föreningen icke ha anledning avstyrka, att likformighet i lagstiftningen vunnos genom att i understödsföreningslagen intaga likartade bestämmelser.

Försäkringsinspektionen ifrågasätter, huruvida icke det i förslagets 31 § 1 mom. andra stycket intagna stadgandet om skyldighet för revisorerna att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som tillsynsmyndigheten utfärdar, bör begränsas till att avse allenast revisorer, som förordnas av tillsynsmyndigheten.

Vad slutligen angår frågan, vid vilken tidpunkt de ifrågasatta ändringarna i understödsföreningslagen böra träda i kraft, anför *Svenska sjukkasseförbundet* bl. a.

Till klargörande av förbundets ståndpunkt till frågan huruvida de föreslagna lagändringarna kunna anses vara så angelägna att de böra förlänas giltighet redan fr. o. m. den 1 juli 1952 och sålunda genomföras utan avvaktande av den allmänna översynen av understödsföreningslagstiftningen får förbundet anföra följande. Enligt 36 § andra stycket sjukkasseförordningen föreligger skyldighet för tillsynsmyndigheten att utse en revisor i centralsjukkassa och för centralsjukkassa att utse en av revisorerna i envar till kassan ansluten lokalsjukkassa. Ur de erkända sjuk-kassornas synpunkt synes under sådana förhållanden införande i understödsföreningslagen av stadgande om utseende av revisor genom tillsynsmyndigheten vara en angelägenhet, som utan olägenhet kan uppskjutas. Beträffande övriga understödsföreningar förhåller det sig så, att tillsynsmyndigheten, om den finner skäl till erinran mot revisionsarbetets bedrivande inom en understödsförening föreligga, med tillämpning av 38 § andra stycket understödsföreningslagen kan anmoda föreningens styrelse att utlysa eller i förekommande fall själv utlysa föreningssammanträde för dryftande av åtgärder till förbättrande av revisionsarbetet. Den nya lagen om ekonomiska föreningar skall icke träda i kraft förrän den 1 januari 1953. Ett upptagande redan fr. o. m. den 1 juli 1952 i understödsföreningslagstiftningen av motsvarighet till i nämnda lag införda stadganden i fråga om revisionen är sålunda icke ur synpunkten av den önskvärda kongruensen mellan de båda lagarna påkallat.

Departementschefen.

Den försäkringsverksamhet, som i vårt land bedrivs av understödsföreningar, har under årens lopp utvecklats kraftigt. F. n. äro över 2 200

dylika föreningar med sammanlagt omkring 5,5 milj. medlemmar inregistrerade hos de statliga tillsynsmyndigheterna. Ungefär hälften av dessa föreningar utgöres av erkända sjukkassor; deras medlemsantal uppgår till omkring 3 milj. En annan viktig grupp är de erkända arbetslöshetskassorna, som visserligen endast äro 38 till antalet men som tillhoppa ha omkring 1,1 milj. medlemmar. Övriga understödsföreningar äro pensionskassor, livförsäkrings- och begravningskassor, sjuk- och begravningskassor samt fria sjukkassor. Tillsamman förvalta föreningarna tillgångar på över 1 000 milj. kronor, varav mer än hälften hänför sig till pensionskassorna.

Med hänsyn till den utveckling, som ägt rum på detta område, kan det ifrågasättas om den nu gällande lagen om understödsföreningar, vilken tillkom år 1938 och sedan dess icke ändrats i något mera betydelsefullt hänseende, numera helt motsvarar de krav, som böra ställas på en lagstiftning av denna art. Frågan om en översyn av understödsföreningslagen har också sedan flera år tillbaka stått på dagordningen och har ytterligare aktualiserats, sedan lagstiftningen på vissa närgränsande områden moderniserats; jag syftar här på de nya lagar om försäkringsrörelse och om ekonomiska föreningar, som antagits den förra år 1948 och den senare år 1951. Det är min avsikt att vid lämpligt tillfälle låta föranstalta om en allmän översyn av lagen om understödsföreningar.

Emellertid har pensionsstyrelsen nu framlagt förslag till en genomgripande omarbetning av de bestämmelser i understödsföreningslagen, som handla om revision. Förslaget syftar till att skapa bättre garantier för att revisionsarbetet inom föreningarna skall bedrivas på ett tillfredsställande sätt. För detta ändamål föreslås bl. a., att tillsynsmyndigheten tillerkännes ett vidgat inflytande, när det gäller att utse revisorer i föreningarna, att villkoren för valbarhet till revisor skärpas och att revisorernas åligganden preciseras. Både i sakligt och formellt hänseende har pensionsstyrelsen vid förslagets uppgörande strävat efter att anpassa hithörande bestämmelser i understödsföreningslagen till motsvarande föreskrifter i den nya lagen om ekonomiska föreningar.

Innan jag går närmare in på dessa frågor, vill jag något uppehålla mig vid den tillsyn från statens sida, som understödsföreningarna äro underkastade. Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen för gällande bestämmelser är arbetsmarknadsstyrelsen tillsynsmyndighet för arbetslöshetskassorna och pensionsstyrelsen tillsynsmyndighet för övriga understödsföreningar. Tillsynen har till syfte att vara en garanti för att understödsföreningsverksamheten är baserad på och bedrives i ekonomiskt sunda former och att medlemmarna försäkringsmässigt sett få full valuta för det kapital de tillskjutit. Vad arbetslöshetskassorna beträffar är tillsynen, såsom utvecklas vidare i det följande, nära förknippad med revisionsarbetet inom kassorna. För övriga föreningar åter grundas tillsynen huvudsakligen på vissa handlingar, som föreningarna äro skyldiga att årligen insända till

tillsynsmyndigheten. Vid sidan härav förekommer emellertid i begränsad omfattning inspektion på ort och ställe.

Inom ett par under pensionsstyrelsens tillsyn stående understödsföreningar — andra än erkända sjukkassor — ha på senare tid inträffat ett par uppmärksammade förskingringsfall, vilket medfört, att frågan om kontrollen över ifrågavarande föreningar kommit i blickpunkten. Frågan härom har tagits upp bl. a. av riksdagens revisorer, vilka i sin berättelse för år 1951 (del I s. 76 ff.) redogjort för vissa iakttagelser angående den av pensionsstyrelsen bedrivna tillsynsverksamheten. I anslutning härtill framhålla riksdagsrevisorerna bl. a., att förvaltningen i ett stort antal föreningar utövas — ofta såsom bisyssla — av personer, vilka icke äga den insikt och erfarenhet, som kräves för en riktig tolkning och tillämpning av gällande bestämmelser. Många gånger syntes icke heller revisorerna i föreningarna besitta önskvärd kompetens för en tillfredsställande kontroll av föreningarnas verksamhet. Med hänsyn härtill vore det angeläget att pensionsstyrelsen bereddes möjlighet att i den utsträckning, som kunde finnas påkallad, utbygga och intensiviera den av styrelsen utövade inspektionsverksamheten. Även om en sålunda utvidgad inspektionsverksamhet anordnades endast stickprovsmässigt, skulle utan tvivel tätare inspektioner medföra en icke oväsentlig ökning av den preventiva effekten. Självfallet borde även andra åtgärder i samma syfte prövas. I syfte att förbättra kontrollen över föreningarnas ekonomiska ställning, medel-disposition m. m. kunde sålunda övervägas att för granskning inom verket infordra vissa handlingar, vilka f. n. icke alls eller endast i ringa utsträckning granskades av tillsynsmyndigheten. Till ledning för revisorerna borde vidare meddelas anvisningar och råd för revisionsarbetets bedrivande. Av betydelse vore självfallet också, att föreningarna till revisorer utsåge personer med önskvärd kompetens.

I avgiven förklaring över vad riksdagsrevisorerna anfört har pensionsstyrelsen helt anslutit sig till deras uttalanden. Även pensionsstyrelsen finner således angeläget, att en effektivisering av tillsynen sker framför allt genom utbyggande och intensiviering av inspektionsverksamheten men också genom andra åtgärder i syfte att förbättra kontrollen över föreningarnas ekonomiska ställning, medel-dispositionen m. m. Styrelsen framhåller emellertid, att tillfredsställande förhållanden i dessa hänseenden icke kunde åstadkommas utan att den för tillsynsverksamheten avsedda personalen ökades, och styrelsen har därför i sin förklaring hemställt om viss personalförstärkning på den byrå, sjukkassebyrån, som handhar ifrågavarande verksamhet. Ärendet är f. n. beroende på riksdagens prövning.

Även om en utökning av den för tillsynsverksamhet avsedda personalstyrkan inom pensionsstyrelsen skulle komma till stånd, synes man med hänsyn till det stora antal understödsföreningar, som stå under styrelsens tillsyn, icke enbart därigenom kunna nå den kontroll över föreningarnas

verksamhet som är önskvärd. Det är därför av vikt, att det primära granskningsarbetet, d. v. s. revisionsarbetet inom föreningarna, bedrivs på ett tillfredsställande sätt. En bättre garanti härför bör kunna erhållas, om tillsynsmyndigheten, såsom pensionsstyrelsen föreslagit, tillerkännes rätt att i varje understödsförening utse en revisor att tillsammans med övriga revisorer deltaga i revisionsarbetet. Denna anordning har sedan länge tillämpats i de erkända centralsjukkassorna. Enligt en tvingande föreskrift i sjukkassee förordningen skall nämligen tillsynsmyndigheten utse en av revisorerna i varje centralsjukkassa, och nämnas må i detta sammanhang att en av revisorerna i lokalsjukkassa skall tillsättas av centralsjukkassan. En föreskrift om rätt för tillsynsmyndigheten att utse revisor fanns ursprungligen även i arbetslöshetskassoförordningen. Stadgandet härom har numera upphävts, och i stället utövas kontrollen över arbetslöshetskassorna genom central revision hos arbetsmarknadsstyrelsen, där revisionsuppgifterna äro fördelade på ett flertal tjänstemän å den byrå inom arbetsmarknadsstyrelsen, försäkringsbyrån, som handhar tillsynen över kassorna. Det stora antalet understödsföreningar, som stå under pensionsstyrelsens tillsyn, gör emellertid, såsom redan anmärkts, att revisionsarbetet i dessa föreningar ej lämpligen kan centraliseras på motsvarande sätt.

Vidare vill jag nämna att försäkringsinspektionen, som utövar tillsyn över försäkringsbolagen, sedan gammalt haft rätt att förordna revisor för dylikt bolag. Denna anordning har ansetts vara ägnad att fylla en så viktig funktion i tillsynsverksamheten, att i den nya lagen om försäkringsrörelse föreskrivits principiell skyldighet för inspektionen att förordna särskild revisor i varje försäkringsbolag. För understödsföreningslagens vidkommande synes det, såsom förhållandena här gestalta sig, icke påkallat att nu gå så långt. Det synes tillräckligt med ett stadgande om rätt för tillsynsmyndigheten att utse en revisor att jämte övriga revisorer deltaga i det av dem bedrivna arbetet. Jag tillstyrker därför att en bestämmelse härom införes i lagen. Härvid utgår jag ifrån att revisionsarbetet inom arbetslöshetskassorna skall fortgå i samma ordning som hittills och att bestämmelsen således kommer att få aktualitet endast för pensionsstyrelsens del. Det torde få överlämnas åt pensionsstyrelsen att efter prövning från fall till fall avgöra, när bestämmelsen bör tillämpas. Härvid bör hänsyn tagas icke blott till de kvalifikationer, föreningens egna revisorer besitta, utan också till rörelsens art och omfattning. För att undvika irritation från föreningarnas sida bör tillsynsmyndigheten bemöda sig om att samarbeta med föreningarna i hithörande frågor. Om så sker, torde förordnande av särskild revisor i många fall kunna underlätas av den anledningen, att vederbörande förening själv väljer revisorer, som tillsynsmyndigheten anser sig kunna godtaga.

Genomföres detta förslag, synes det huvudsakliga syftet med pensionsstyrelsens nu föreliggande framställning bli tillgodosett. Med hänsyn härtill

och för att icke föregripa resultatet av de överväganden som komma att ske i samband med en allmän översyn av understödsföreningslagen anser jag, att frågan om en vidare omarbetning av lagens bestämmelser om revision tills vidare bör anstå. Vad angår det av pensionsstyrelsen framförda förslaget om rätt för tillsynsmyndigheten att utse en revisor att i särskilda fall företaga revision vid sidan av den vanliga vill jag härutöver framhålla, att det har ett nära samband med spørsmålet om en förstärkning av pensionsstyrelsens personalresurser, varför det icke synes lämpligt att taga ställning till detsamma innan sistnämnda spørsmål prövats.

De ändringar i understödsföreningslagen, som föranledas av vad jag föreslagit i det föregående, ha inom socialdepartementet sammanfattats i ett förslag till lag om ändring i lagen om understödsföreningar. Förslaget berör 30, 77, 86, 87 och 89 §§ i lagen.

Till den nuvarande 30 §, som bl. a. föreskriver, att understödsförenings revisorer skola väljas å föreningssammanträde såvida ej i stadgarna bestämts att revisor skall utses på annat sätt, har i departementsförslaget fogats ett sjätte stycke, enligt vilket anmälan ofördröjligen skall göras hos tillsynsmyndigheten, då revisor eller revisorssuppleant utsetts i understödsförening. Anmälningsskyldigheten föreslås vila på föreningens styrelse i de fall, då vederbörande valts å föreningssammanträde, och eljest å den som utsett honom. Syftet med bestämmelsen är att skapa möjlighet för tillsynsmyndigheten att bedöma, huruvida skäl föreligga att förordna revisor i föreningen. Anmälningen bör därför innehålla uppgifter icke blott om den valdes namn utan också om hans erfarenhet av bokföring och hans insikt i ekonomiska förhållanden o. d. Det torde få ankomma på tillsynsmyndigheten att meddela närmare föreskrifter härom. Jag förutsätter, att tillsynsmyndigheten i samband med lagändringens ikraftträdande inforrdrar erforderliga uppgifter rörande de revisorer, som utsetts dessförinnan, i den mån dylika uppgifter icke redan äro tillgängliga för myndigheten.

I analogi med vad som skett i lagen om försäkringsrörelse har den grundläggande bestämmelsen om att tillsynsmyndigheten äger utse en revisor att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper införts i det avsnitt av understödsföreningslagen, som innehåller föreskrifter om tillsyn, nämligen i ett nytt sista stycke av lagens 77 §. Härigenom markeras, att en dylik revisor intager en särställning i förhållande till föreningens egna revisorer. Denna särställning understrykes ytterligare därigenom, att den av tillsynsmyndigheten förordnade revisorn — i motsats till övriga revisorer — föreslås bli skyldig att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som tillsynsmyndigheten meddelar. Förordnandet föreslås kunna återkallas när som helst. Arvode till här avsedd revisor bör betalas av föreningen men bestämmas av tillsynsmyndigheten, vilken har att utforma uppdraget och därför

bäst kan bedöma arbetets omfattning. En erinran om tillsynsmyndighetens rätt att utse revisor har intagits i sista stycket av 30 §.

Med hänsyn till den ställning, som den särskilt förordnade revisorn enligt min mening bör intaga i förhållande till övriga revisorer, kan jag icke ansluta mig till pensionsstyrelsens förslag, att förening, i vilken dylik revisor förordnats, skall äga minska det stadgeenliga antalet revisorer med en.

Enligt 37 § andra stycket understödsföreningslagen äga revisorerna påkalla extra föreningssammanträde, om deras granskning ger anledning därtill. Äro revisorerna icke ense härom gäller den mening, varom de flesta förena sig, eller, vid lika röstetal, deras mening, som anse, att extra sammanträde ej bör hållas. Pensionsstyrelsen har föreslagit, att till dessa bestämmelser fogas ett tillägg, enligt vilket revisor, som förordnats av tillsynsmyndigheten, äger påkalla extra sammanträde oavsett övriga revisorers mening. För egen del anser jag det lämpligare att den särskilt förordnade revisorn i dylikt fall vänder sig till sin uppdragsgivare, d. v. s. tillsynsmyndigheten, vilken enligt 38 § andra stycket i lagen när som helst äger anmoda styrelsen att utlysa föreningssammanträde samt, om anmodan härom ej efterkommes, själv utlysa dylikt sammanträde.

I 86 § understödsföreningslagen stadgas f. n. straff bl. a. för styrelseledamot eller annan, som vid anmälan för registrering mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift. Straffet är dagsböter. Paragrafen har i departementsförslaget ändrats på sådant sätt, att samma straff kommer att drabba den, som mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift i anmälan enligt det föreslagna sjätte stycket i 30 §. Försummas anmälningsskyldigheten helt föreslås straffet — i likhet med vad som enligt 87 § gäller för andra liknande förseelser — bli böter fr. o. m. fem t. o. m. trehundra kronor. En härav betingad ändring har företagits i 87 §, som därjämte underkastats en mindre jämkning i formellt hänseende med anledning av den föreslagna nya lydelsen av 77 §.

I departementsförslaget har slutligen den nuvarande forumregeln i 89 § utvidgats till att avse även det fall, att anmälningsskyldighet enligt 30 § sjätte stycket försummas.

Lagändringarna föreslås skola träda i kraft den 1 juli 1952.

Departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande inom socialdepartementet upprättade förslag till *lag angående ändring i lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar*, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Olof Särnmark.

¹ Denna bilaga, som fränsett en redaktionell jämkning är lika lydande som det vid propositionen fogade förslaget, har här utelämnats.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 21 mars 1952.

N ä r v a r a n d e :

justitieråden EKBERG,
STRANDBERG,
LJUNGGREN,
regeringsrådet BJÖRKHOLM.

Enligt lagrådet den 20 mars 1952 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 7 mars 1952, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över uppriktat förslag till *lag angående ändring i lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn G. Engström.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Olle Lundberg.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 april
1952.*

N ä r v a r a n d e :

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Sträng, lagrådets den 21 mars 1952 avgivna utlåtande över det den 7 mars 1952 till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående ändring i lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar*.

Med förmålan att lagrådet lämnat förslaget utan erinran, hemställer föredraganden, att förslaget måtte, efter en redaktionell jämkning, jämlikt § 87 regeringsformen föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

J. O. Widman.

Bilaga.

Pensionsstyrelsens förslag

till

ändrad lydelse av 30, 31, 37, 40 och 87 §§ understödsföreningslagen.

30 §.

1 mom. Styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper skola granskas av två eller flera revisorer. Revisor utses å föreningssammanträde, såframt ej enligt stadgarna eller enligt vad nedan eller eljest i lag eller författning sägs revisor tillsättes i annan ordning.

Finns tillsynsmyndigheten skäl därtill föreligga, äger myndigheten utse en revisor att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper eller att eljest i särskilt fall granska nämnda förvaltning och räkenskaper enligt myndighetens bestämmande. Då granskning som sist sagts skett, skall till föreningssammanträde avgivas särskild berättelse över granskningen.

För tid, för vilken tillsynsmyndigheten utsett revisor, vars uppdrag sammanfaller med de övriga revisorerens, äger förening, utan hinder av vad i stadgarna finnes bestämt, minska antalet av föreningen utsedda revisorer med en.

Revisorer, som avses i första stycket, skola utses för tid intill dess ordinarie föreningssammanträde hållits och må icke utses för längre tid än till och med det sammanträde, som skall äga rum under andra räkenskapsåret efter det de utsetts. Revisor må, ändå att den tid, för vilken han blivit utsedd, ej gått till ända, skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom. Om revisor, som är vald å föreningssammanträde, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder, som i 2 mom. avses, att vara revisor för honom uppkommer och suppleant ej finnes, åligger det styrelsen att ofördröjligen föranstalta om val av ny revisor.

2 mom. Revisor skall vara myndig och, där ej för särskilt fall tillsynsmyndigheten annat tillåter, här i riket bosatt svensk medborgare. Revisor skall hava den erfarenhet beträffande bokföring och insikt i ekonomiska förhållanden, som med hänsyn till föreningens verksamhet erfordras för uppdraget.

Ej må den vara revisor, som är befattningshavare hos föreningen eller under det sistförflutna året handhaft bokföring eller medelsförvaltning för föreningen eller som intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller till befattningshavare hos föreningen, åt vilken uppdragits att ombesörja bokföringen eller medelsförvaltningen eller kontrollen däröver, ej heller styrelseledamots eller sådan befattningshavares make eller den, som med honom är i rätt upp- eller nedstigande skyldskap eller svägerlag eller är hans syskon eller med honom är i det svägerlag, att den ene är gift med den andres syskon.

3 mom. Revisor vare berättigad att av föreningen erhålla skäligen arvode. Där så finnes påkallat, må tillsynsmyndigheten bestämma arvodet till revisor som myndigheten utsett.

4 mom. Styrelsen skall ofördröjligen på av tillsynsmyndigheten fastställt formulär göra anmälan hos myndigheten om val av revisor eller revisors-suppleant. Har revisor eller revisorssuppleant utsetts i annan ordning än genom val å föreningssammanträde, skall sådan anmälan göras av den som tillsatt honom.

5 mom. Den som utsetts till revisor skall därom ofördröjligen under-rättas, om han valts å föreningssammanträde, genom styrelsens försorg och eljest av den som tillsatt honom.

31 §.

1 mom. Det åligger revisorerna att vidtaga de åtgärder, som äro erforderliga för ett behörigt fullgörande av revisionsuppdraget. Särskilt åligger det revisorerna

att granska föreningens böcker och andra räkenskaper,
att verkställa inventering eller kontrollera verkställd inventering av föreningens kassa och övriga tillgångar,

att tillse huruvida föreningens bokföring och medelsförvaltning så ock kontrollen därav äro tillfredsställande,

att taga del av protokoll från föreningssammanträden och andra sammanträden, samt

att, sedan de årliga redovisningshandlingarna avgivits, tillse att föreningens tillgångar icke upptagits för högt och skulderna icke för lågt samt i övrigt granska nämnda redovisningshandlingar.

Revisorerna hava att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter som tillsynsmyndigheten utfärdar så ock de särskilda föreskrifter, som meddelas av föreningssammanträde och ej innefatta inskränkning i revisorernas i lag stadgade skyldigheter eller eljest strida mot lag eller författning eller mot föreningens stadgar eller mot de av tillsynsmyndigheten utfärdade föreskrifterna.

Styrelsen skall giva revisor tillgång till föreningens böcker, räkenskaper och andra handlingar samt i övrigt det biträde, som av honom påkallas för uppdraget. Av revisor begärd upplysning angående förvaltningen må ej av styrelsen vägras.

2 mom. Revisorerna skola för varje räkenskapsår avgiva en av dem undertecknad revisionsberättelse, som, efter det styrelsen lämnats tillfälle att taga del av densamma, jämte styrelsens förvaltningsberättelse skall framläggas å det i 36 § första stycket nämnda föreningssammanträdet.

Revisionsberättelsen skall innehålla redogörelse för resultatet av revisorernas granskning samt uttalande, huruvida anledning till anmärkning i avseende å de till revisorerna överlämnade redovisningshandlingarna, föreningens bokföring eller inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande förvaltningen av föreningens angelägenheter föreligger eller icke. Föreligger anledning till anmärkning, skall denna angivas i revisionsberättelsen. Revisorerna äga ock i berättelsen meddela erinringar, som de anse böra komma till medlemmarnas kännedom.

Revisionsberättelsen skall innehålla särskilt uttalande angående ansvarsfrihet för styrelseledamöterna.

Revisor, som hyser från de i revisionsberättelsen gjorda uttalandena skiljaktig mening eller eljest finner särskilt uttalande påkallat, äger till revisionsberättelsen foga yttrande därom, såframt han ej avgiver särskild revisionsberättelse.

3 mom. Angående revisorers befogenhet att påfordra utlysande av extra föreningssammanträde stadgas i 37 §.

37 §.

Styrelsen äge — — — extra föreningssammanträde.

Revisorerna må, om deras granskning föranleder därtill, skriftligen med angivande av skälet påfordra, att styrelsen skall utlysa extra föreningssammanträde att hållas så snart det med iakttagande av föreskriven kallelsetid kan ske. Har sådan påfordran skett, skola revisorerna ofördröjligen giva tillsynsmyndigheten underrättelse därom. Efterkommer styrelsen ej inom en vecka revisorernas påfordran, äge de själva utlysa föreningssammanträde. Äro ej samtliga revisorer ense om sammanträdet utlysande, gälled den mening, varom de flesta förena sig, eller, vid lika röstetal, deras mening, som anse extra sammanträde ej böra hållas. Revisor som utsetts av tillsynsmyndigheten äge påkalla extra föreningssammanträde, oavsett övriga revisorers mening.

Extra föreningssammanträde — — — i stadgarna.

Då förslag — — — ordinarie bolagsstämma.

40 §.

Varder talan — — — styrelsen beviljad.

Utan hinder — — — den handling.

Talan mot revisorer enligt 32 § må ej anställas, sedan två år förflutit från det revisionsberättelse framlades å föreningssammanträde, utan så är, att talan grundas därpå, att brottslig handling blivit begången.

87 §.

Asidosättes föreskrift, som är meddelad i 15 § första stycket, 20 § sista stycket, 31 § 1 mom. sista stycket, 34 § sista stycket, 44 § första eller tredje stycket, 47 § andra stycket, 64 § första stycket eller 77 §, eller underlåter förening, som erhållit föreläggande enligt 15 § andra stycket att ställa sig föreläggandet till efterrättelse, straffes den försumlige med böter från och med fem till och med trehundra kronor.

Samma lag — — — 61 § åligger.

Förseelse mot 31 § 1 mom. sista stycket, 34 § sista stycket eller 54 § andra stycket må åtalas allenast av målsägande; och skall härvid såsom målsägande anses såväl föreningen som varje medlem därav.